

ISSN 0027-8084
УДК 808.61/.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

XXXIX/1–4

БЕОГРАД
2008

Од пописа преко описа до прописа – *Језичке доумице*,
књига друга¹

Након објављених књига *Језичке доумице* и *Језичке доумице – новије и старије*, обе у издању Београдске књиге, с правом смо ишчекивали нову књигу нашег познатог и угледног лингвисте Егона Фекете. Овом приликом, на опште задовољство представљамо другу књигу, која је наставак претходних двају књига и која је изашла у овој, 2008. години.

Као и претходне, и ова се књига бави актуелним језичким питањима и недоумицама у језичкој пракси код говорника српског језика, па и шире. Проф. Фекете даје нам решења за бројне језичке проблеме са којима се свакодневно срећемо у усменој и писаној комуникацији и упућује нас на правилну употребу стандардног српског језика.

У књизи *Језичке доумице* налазе се одабрани текстови о језичкој култури које је проф. Фекете објављивао у Политикином суботњем културном додатку од 26. маја 2001. године. Политикиним читаоцима он даје одговоре на бројне језичке недоумице, затим даје коментаре о уоченим грешкама у новинским текстовима, истиче типичне грешке у говору и писању и сл. О већини тема из области језичке културе проф. Фекете већ је говорио и ти чланци су обрађивани и објављивани, али се овде разрешавају и нови проблеми који се јављају код говорника стандардног српског језика.

Књига има 150 страна и садржи 46 чланака који се баве актуелним проблемима језика и давањем адекватних језичких савета.

На почетку књиге стоји *Уместо увода*, где аутор подсећа читаоце на новинаре и језик медија којим они значајно утичу на језичку културу говорника српског језика. Много је примера погрешне употребе неке речи или значења те речи, чиме језик губи на лепоти а говорни исказ се обесмишљава. На пример – у медијима реч *јрича* употребљава се са погрешним значењем веома често, без икаквог критеријума, па чујемо *иде јрича из фудбала*, *да погледамо јричу која се догодила јуче* или *аутомобилске јрке ће бити једна занимљива јрича*.

Циљ постојања рубрике у дневном листу Политика, како каже аутор, јесте опширном анализом пружити помоћ, али и развити способност код чи-

¹ Егон Фекете, *Језичке доумице*, књига друга, Београдска књига, Београд, 2008, 150 стр.

талаца да сами успостављају критеријуме по којима нека језичка појава може или не може имати нормативни статус. Својим коментарима и објашњењима он указује на многе од језичких непознаница, али и ширу јавност усмерава да на основу здраве логики и природног језичког осећања изналазе валидна решења за оно што би се могло јавити као језички проблем.

Књига се тематски може поделити на неколико поглавља. У првом делу књиге чланци се баве општим проблемима језика, његовом нормираношћу, правописом, страним речима у српском језику и сл. У чланку *Самобитност српског националног језика*, аутор се бави проблемом термина српски језик, његовим статусом и односом према хрватском, босанском / бошњачком и црногорском језику. Он истиче како су српски и претходно наведени језици варијетети истог језичког система, самим тим говори се о моделима истог језика. У прилог томе додаје, како и велики *Речник српскохрватског књижевног и народног језика* (РСАНУ) садржи у имену одредбу српскохрватски, којом се именује општи језички реалитет свих говора с одликама народног, новоштокавског екавско-ијекавског идиома српског језика.

У чланку *Треба ли нам језичка норма*, аутор истиче захтев за неговањем и уређењем језика, о коме не треба да брину само лингвисти, већ и новинари и они који се путем медија обраћају јавности. У том смислу критикује новинаре, јавне личности, представнике власти који често ниподаштавају језичке правилности и изражајне норме. То се огледа у оскудном речнику, брзом и неразговорном изговору, нарушавањем јединства реченице несувислим поштапалицама и погрешно употребљеним значењима речи.

Као нормативно-лингвистички проблем у чланку *Како именовајти занимања и титуле женских особа* анализирају се називи занимања и титула за особе женског пола на основу постојећих назива занимања и титула за особе мушког пола. Као примере који су уобичајени у нашем језику аутор наводи *докторка*, *професорица* / *професорка*, *водиџелица* / *водиџељка*, док су *еџнолошкиња*, *инжењерка*, *команданџица*, *психологичарка* нераспрострањени и неуобичајени примери код наших говорника. Егон Фекете још једном потврђује да је сувишно наводити називе за титуле и занимања у облику женског рода тамо где то звучи неприродно и није у духу српског језика, а то илуструје примерима као што су *музикологиња*, *судиница*, *хирургица* и сл.

Неколико чланака бави се правописном културом и проблемима који се јављају у правописној језичкој пракси, где аутор истиче законитости које се морају примењивати у оквиру правописне норме. Такви су чланци *Ујравни говор*, *Један проблем с гласом Ј*, *Једна јравописна несугласица*, *Одвојено или сјојено* и други. Посебно ћемо истаћи чланак *Одвојено или сјојено*, који се тиче речи које су у блиском семантичком односу па их сходно томе треба писати или одвојено као две речи или као полусложеницу или пак спојено као једну реч. Овај проблем аутор илуструје примерима типа *гранд кафа*, *клима уређај*, *затим*, *акџи-џашина*, *ауџио-кућа*, и *ауџисајдер*, *вешмашина*, *уљџразвук* и други.

Други део књиге састоји се углавном од чланака у којима аутор даје одговоре на бројна питања читалаца Политике о морфолошким дублетима типа *божџињи* / *божџињџи*, о творби присвојних придева од личних имена типа *Чаславова* / *Часлављева* и сличних придева, о роду именице *бол*, о навођењу надимака јавних личности, о варијантним облицима речи типа *Словенка* / *Словенкиња*, *срџски* / *србијански*, *водени* / *водни*. У оквирима ове теме налазе се

и чланци *У Беикој или у Беици, Зайослење или зайошљење, На њему или крај њега, На влади или у влади*. Овде припадају и неколики чланци у којима се аутор осврће на нелогичности и језичке омашке у бројним натписима, јавним исказима неких посланика у народној скупштини, на погрешно формулисана саопштења и информације или на употребу лошег превода енглеске речи.

На основу кратког осврта на нову књигу професора Егона Фекете *Језичке доумице*, књига друга, указујемо на то колики је његов допринос култури говора. Књига Егона Фекете нуди на десетине практичних савета за примену језичке норме и побољшање језичке културе. Писана концизно, јасно и прожете финим хумором (понекад и благом иронијом), ова књига представља један од значајних приручника свима којима је стало до лепоте језичког израза.

Говорници српског језика добили су једно поучно и практично дело које ће бити од велике помоћи свима који имају недоумице у говорној и писаној језичкој пракси.

Драгана Насијановић